

Bijlage 9 - Notitie Extra rijksinzet voor gebieden en boerenerven

Context en aanleiding

In de Kamerbrief Ruimte voor Landbouw en Natuur (29 november 2024) is onder spoor 2 op hoofdlijnen een aanpak voor Extra rijksinzet voor gebieden en boerenerven opgenomen.

- Beschreven is dat deze extra rijksinzet is te concentreren op **gebieden met extra uitdagingen**: de veenweiden, gebieden rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden, de beekdalen en de grondwaterbeschermingsgebieden (en gebieden met een stapeling van opgaven).
- Het doel van de Extra rijksinzet is het **versterken en versnellen van de uitvoering in gebieden en op boerenerven**. Met een projectteam van Rijk (onderdelen LVVN en I&W) en (koepels van) alle medeoverheden is vanaf begin januari 2025 dit traject voorbereid. Er is onder meer 'een menukaart' ontwikkeld om de uitvoering te instrumenteren.
- Aansluitend is in het startpakket van de **Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN)** opgenomen dat inzet op de juiste plekken belangrijk is om vergunningverlening weer op gang te brengen en additionaliteit aan te kunnen tonen. Het kabinet kiest ervoor om te starten met een **regionale maatwerkaanpak** op de Veluwe en in de Peel, waarbij de invulling met medeoverheden wordt uitgewerkt. Voor de start van de aanpak in de Veluwe en De Peel heeft het vorige kabinet de eerste middelen beschikbaar gesteld: €600 miljoen via de Voorjaarsnota, uit te werken in de augustusbesluitvorming. De uitwerking van deze regionale maatwerkaanpak op de Veluwe en in de Peel is onderdeel van de extra rijksinzet voor die gebieden. De keuze van de MCEN voor deze twee specifieke gebieden geeft het belang weer om te focussen om de uitvoering echt te kunnen versnellen en versterken.
- Omdat het in alle gevallen een **maatwerkaanpak** betreft zal de rol van het Rijk per (deel)gebied verschillen, afhankelijk van de gebiedsspecifieke vraag, de opgaven en de bestaande dynamiek. Juist deze flexibiliteit – het kunnen aansluiten op wat er lokaal nodig is en op wat er al in gang is gezet – vormt een kracht van de extra rijksinzet.
- Aan de extra rijksinzet wordt uitvoering gegeven **met nu beschikbare middelen**, inclusief wat daarvan in uitwerking is, zoals de aanvullende middelen voor agrarisch natuurbeheer en agrarische innovatie.
- De extra rijksinzet is **aanvullend op de (aankomende) generieke rijksinzet**, zoals de aanpak doelsturing en bedrijfsspecifieke emissienormen, buitenlandaanpak stikstof, generieke maatregelen in het 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, en regelingen uit het Trappetje van Remkes, waaronder de ontwikkeling van een brede beëindigingsregeling. Dit laat onverlet dat ook uitvoering van deze generieke rijksinzet noodzakelijk is voor het realiseren van de gebiedsspecifieke opgaven, zoals bijvoorbeeld de buitenlandaanpak dat is voor grensregio's en kustgebieden.
- Ook is de extra rijksinzet versterkend op **al bestaande rijksinzet** in specifieke gebieden, zoals het NOVEX-programma (NOVEX-gebieden en Ruimtelijke Arrangementen), de uitvoering van de koplopermaatregelpakketten, experimenteelocaties in uitvoering, en het Veenweideprogramma.
- Tegelijk sluit de extra rijksinzet aan op wat regionale partijen in een gebied doen. Dat betekent (door)starten vanuit bestaande processen en samen met de partijen in een gebied bepalen hoe versterking en versnelling van de uitvoering vorm kan krijgen kunnen komen. Rijk en medeoverheden maken met elkaar per gebied afspraken over de afstemming en rolverdeling die hiervoor nodig is (projectplannen). Daarmee is het de bedoeling dat de extra rijksinzet tegelijk een impuls geeft aan de **interbestuurlijke samenwerking**.

- Met provincies en IPO is afgesproken de extra rijksinzet te **starten in 16 (deel)gebieden** vallend onder 5 clusters (de Veluwe, de Peel, het Hart van het Noorden, Noordwest Overijssel, Groene Hart) (zie voor het overzicht de bijlage).

Analyse en keuzes

- Om agrarische ondernemers perspectief te bieden, en om bij te dragen aan de doelen in het landelijk gebied, is **versnelling in de uitvoering** van groot belang.
- De **capaciteit van het Rijk** om maatwerk en ondersteuning te bieden op gebiedsniveau beperkt is..
- Er zijn potentieel tientallen gebieden met urgente, meervoudige opgaven waar (door)gestart kan worden, maar, gegeven capaciteit en middelen, **kan niet alles overal tegelijk**.
- Daarom is gekozen om in eerste instantie **gericht te ondersteunen** in een selectie van maximaal **16 (deel)gebieden**.
- Met deze focus kan de capaciteit van het Rijk – vanuit meerdere organisatieonderdelen – doelgericht worden ingezet, de samenwerking met de regio worden geïntensiveerd, en daadwerkelijk meer tot uitvoering worden overgaan.
- De keuze voor de eerste 16 (deel)gebieden is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:
 1. **Doelbereik** dat met de extra rijksinzet (sneller) gerealiseerd kan worden;
 2. Beschikbaarheid en toepasbaarheid van het **rijksinstrumentarium**: is er sprake van een match tussen de gebiedsvraag en de ondersteuning die het Rijk kan leveren?
 3. **Draagvlak**/energie voor extra rijksinzet, onder andere blijkend uit voorstellen van ondernemers(groepen), bestuurlijke initiatieven of lopende pilots.
- In de verdere uitwerking voor de eerste 16 gebieden naar projectplannen vindt verdieping plaats op het tweede criterium: of het Rijk met de inzet van instrumenten daadwerkelijk tegemoet kan komen aan de gebiedsvraag.
- De groep van 16 (deel)gebieden ligt verspreid over:
 - **Veluwe-Food Valley en omgeving** (Gelderland, Overijssel, Utrecht, Flevoland): het grootste stikstofgevoelige Natura 2000-gebied van Nederland, toekomstbestendige bedrijfsvoering agrarisch bedrijven, realisatie KRW- (grondwater, beekdalen) en klimaatopgaven (bossen);
 - **De Peel** (Noord-Brabant en Limburg): grote en urgente stikstof-, water- en natuur-opgaven in combinatie met toekomstbestendige agrarische bedrijfsvoering.
 - **Groene Hart** (Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Holland): stapeling van stikstof-, klimaat- (bossen en veenweiden), KRW- en VHR-opgaven nabij de Randstad (inclusief Grutto) en toekomstbestendige bedrijfsvoering agrarisch bedrijven. Aangevuld met gebiedseigen problematiek zoals bodemdaling en de rivierkreeft;
 - **Het 'Hart van het Noorden'**, met daarbinnen een viertal deelgebieden (Drenthe, Friesland, Groningen): onder meer grote veenweidegebieden en stikstofgevoelige natuur met klimaat- (bossen), water- en VHR-opgaven (inclusief weidevogels/Grutto en beekdalen) en toekomstbestendige bedrijfsvoering agrarisch bedrijven. Aangevuld met gebiedseigen problematiek zoals bodemdaling;
 - **Noordwest-Overijssel**: combinatie van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, veenweiden, waterbehoefte- en VHR-opgaven (inclusief weidevogels, Grutto) en toekomstbestendige bedrijfsvoering agrarisch bedrijven.
- De 16 (deel)gebieden zijn mede op **voordracht van provincies** geselecteerd vanwege hun prioritaire karakter én het aanwezige momentum. Er is in deze gebieden sprake van zowel een noodzaak voor extra rijksinzet, als energie en initiatief om daadwerkelijk tot uitvoering te komen, bijvoorbeeld in de vorm van gebiedsoffertes of collectieve plannen van ondernemers.
- Het zijn gebieden waar aanvullende inzet vanuit het Rijk nodig is omdat juist hier een stevige impuls voor het behalen van urgente landelijke opgaven naar verwachting het **meeste oplevert**. Het gaat om gebieden met een **relatief grote impact op Natura 2000-gebieden**. De aanpak in deze gebieden met omvangrijke concentraties van bedrijven en emissies draagt bij aan oplossingen voor heel Nederland (afname van 'de deken', werken aan ruimte voor vergunningverlening). In deze gebieden is sprake van gestapelde opgaven op het gebied van **stikstof, waterkwaliteit en biodiversiteitsherstel**, waaronder **weidevogelbeheer**.
- Daarmee is het in deze gebieden bij uitstek belangrijk dat ondernemers **helderheid krijgen over hoe hun toekomst** eruit komt te zien om bij te dragen aan een toekomstbestendige voedselproductie en een vitaal landelijk gebied.
- Er is sprake van een **voortrollende aanpak**. Dit betekent dat, zodra aantoonbare resultaten zijn behaald, aanvullende gebieden kunnen worden toegevoegd aan de aanpak. Hiermee wordt stapsgewijs gebouwd aan een robuuste uitvoeringspraktijk waarin gebiedsgericht maatwerk en

rijksbrede inzet samenkomen ten behoeve van de doelen én het toekomstperspectief voor agrarische ondernemers.

Invulling extra rijksinzet: maatwerk per gebied

- Onderstaande betreft de inzet op hoofdlijnen. Het is **geen blauwdruk**: de rol van het Rijk zal per (deel)gebied verschillen, afhankelijk van de gebiedsspecifieke vraag, de opgaven en de bestaande dynamiek. Juist deze flexibiliteit – het kunnen aansluiten op wat er lokaal/regionaal nodig is en op wat er al in gang is gezet – vormt een kracht van deze aanpak. Daarmee wordt maatwerk mogelijk gemaakt en bestaande initiatieven versterkt.
- Via extra rijksinzet is er in ieder geval een **aanspreekpunt** vanuit het Rijk aanwezig in de betreffende gebieden; een gezicht en een luisterend oor dat beleid en instrumenten van het Rijk toelicht en toepast. Signalen uit de praktijk van boerenerven en gebieden worden benut voor beter rijksbeleid en uitvoering.
- Daarnaast geeft extra rijksinzet concreet invulling aan onder andere de volgende actielijnen in deze 16 (deel)gebieden:
 - Inzet op de juiste plekken om **vergunningverlening** op gang te brengen en additionaliteit aan te kunnen tonen.
 - Een **ondernemersplan-aanpak** en het inzetten van **zaakbegeleiding** om agrarisch ondernemers te helpen bij het maken van keuzes over de toekomst van hun bedrijf;
 - Het toepasbaar maken, waar nodig combineren en bevorderen van de effectieve inzet van **rijksinstrumentarium**, zoals instrumenten voor agrarisch natuurbeheer, innovatieregelingen, en experimenteerruimte;
 - Het gericht inzetten van **grondinstrumenten** zoals herverkaveling, grondruil, pacht, herwaardering en aankoop (o.a. inzet Nationale Grondbank);
 - Duidelijkheid te geven over **keuzes** die gemaakt moeten worden in een gebied, bijvoorbeeld door kaders te stellen (o.a. via de Omgevingswet), daar waar het een knelpunt vormt voor uitvoering en het past binnen de bestaande bevoegdheden van het Rijk;
 - Het als **één overheid** appreciëren van gebiedsoffertes en andere proposities voor doelbereik vanuit ondernemers en andere gebiedspartijen, en het toepassen van maatwerk voor alternatieven;
 - Het faciliteren van (toegang tot) **kennis en capaciteit**, bijvoorbeeld via de rijksuitvoeringsorganisaties, in het gebied met ondernemers en tussen de gebieden.

Extra rijksinzet voor 16 (deel)gebieden

Nummer	(Deel)gebieden*
	Groene Hart
1	Nieuwkoopse Plassen en Zegveld
2	Oostelijke Vechtplassen
3	Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
4	Laag Holland
	Veluwe - Food Valley en omgeving
5	Binnenveld
6	Ede-Barneveld
7	Garderen, Elspeet, Uddel en Speuld (GEUS)
8	IJsselvallei
	Hart van het Noorden
9	Aldeboarn de Deelen
10	Veenhuizen
11	Duurswold
12	Drents Fries Wold
	De Peel

13	Vitale Peel, deel Noord-Brabant
14	Vitale Peel, deel Limburg
	Noordwest Overijssel
15	Baarlingerpolder
16	Rond Weerribben-Wieden en IJsseldelta